

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, dnia 20.06.2017 r.

Adam Bodnar

II.510.146.2017.MH

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości –
Prokurator Generalny**

W kręgu mojego zainteresowania pozostają aspekty ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o lekarzu sądowym¹ (dalej: uls), w szczególności zagadnienie wystawiania zaświadczenia o niezdolności do stawiennictwa na wezwanie organu ochrony prawa.

Zgodnie z art. 11 uls, lekarz sądowy wystawia zaświadczenie po uprzednim osobistym zbadaniu uczestnika postępowania i po zapoznaniu się z dostępną dokumentacją medyczną. Lekarz sądowy wystawia zaświadczenie w miejscu i czasie określonym w umowie z prezesem sądu okręgowego, względnie w miejscu pobytu uczestnika postępowania (art. 12 ust. 1 i 3 uls). Zaświadczenie potwierdza zdolność albo niezdolność do stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu uprawnionego uczestników postępowania z powodu choroby (art. 2 ust. 2 uls).

Jak wynika z powyższych przepisów, jedynie choroba samego uczestnika postępowania uzasadnia wystawienie zaświadczenia o niemożności stawiennictwa. Zwrócić jednak należy uwagę na fakt, że niemożność stawiennictwa może być także skutkiem choroby lub wypadku, któremu uległa inna osoba, będąca pod opieką uczestnika postępowania (np. dziecko lub inny członek rodziny, podopieczny powierzony czasowej opiece). Na takie okoliczności występujące w praktyce wskazują wnioski wpływające do mojego Biura.

Wydaje się, że w takim przypadku sytuacja uczestnika postępowania nie jest w wystarczający sposób zabezpieczona. Może on co prawda powierzyć opiekę nad chorym

---

¹ Dz. U. z 2007 r., Nr 123, poz. 849 ze zm.

osobie trzeciej na czas trwania czynności przed organem ochrony prawa, lecz znalezienie takiej osoby nie zawsze będzie możliwe, w szczególności jeśli doszło do nagłego wypadku lub pogorszenia stanu zdrowia osoby pozostającej pod opieką. W takiej sytuacji uczestnik postępowania postawiony jest przed dramatycznym wyborem pomiędzy koniecznością opieki nad chorą osobą (zwłaszcza najbliższą), a uczestnictwem w postępowaniu, w sytuacji gdy niestawiennictwo może mieć dlań istotne negatywne konsekwencje (w szczególności jeśli jest stroną tego postępowania działającą osobiście, bez profesjonalnego pełnomocnika).

Przed podobnym problemem stanąć mogą także pełnomocnicy lub obrońcy stron postępowania. Pełnomocnik/obrońca będący adwokatem lub radcą prawnym może co prawda udzielić substytucji innemu adwokatowi albo radcy prawnemu (bądź aplikantowi)², lecz zaznaczyć trzeba, że substytut taki musi mieć zapewniony odpowiedni czas do zapoznania się ze sprawą i przygotowania stanowiska. Możliwość ta nie rozwiązuje więc omawianego problemu w przypadkach nagłych.

Należy mieć na uwadze, że procedury sądowe wiążą z niestawiennictwem określone konsekwencje. Może ono skutkować nałożeniem na uczestnika postępowania kary porządkowej (art. 274 § 1, art. 287, art. 429, art. 475, art. 916 § 1 k.p.c., art. 285 § 1 i 2 k.p.k.), a także negatywnym dla niego rozstrzygnięciem (np. oddaleniem powództwa lub wydaniem wyroku nakazowego). Brak obecności pełnomocnika lub obrońcy może z kolei pozbawić stronę możliwości skutecznej obrony jej praw i interesów.

Oczywiście organ prowadzący postępowanie może uznać, że niestawiennictwo danej osoby jest usprawiedliwione, zarówno przed jak i po dacie dokonania czynności (art. 275 k.p.c., art. 117 § 2, art. 286 k.p.k.). Kluczowa jest jednak w tym miejscu fakultatywność i uznaniowość takiej decyzji. Uczestnik postępowania nie ma żadnej gwarancji, że dany organ w jego sprawie uzna niestawiennictwo wywołane chorobą osoby trzeciej za dostatecznie usprawiedliwione.

Wskazać też trzeba, że pouczenia o prawach i obowiązkach uczestników postępowania karnego, których wzory określają odpowiednie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, recypują jedynie treść art. 117 § 2a k.p.k., wskazując, że wyłączną podstawą usprawiedliwienia nieobecności z powodu choroby jest przedstawienie zaświadczenia wydanego przez lekarza sądowego. Nie zawierają zaś informacji o możliwości dyskrejonalnego usprawiedliwienia niestawiennictwa przez organ prowadzący postępowanie (a zatem treści art. 117 § 2 i art. 286 k.p.k.), co może u uczestnika postępowania (szczególnie niekorzystającego z pomocy pełnomocnika profesjonalnego) wywołać mylne wrażenie, że taka możliwość w ogóle nie istnieje.

---

² Art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o Adwokaturze (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1999 ze zm.) oraz art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 233 ze zm.)

W związku z powyższymi okolicznościami zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o przeanalizowanie możliwości zmiany obowiązujących przepisów ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o lekarzu sądowym w kierunku lepszego zabezpieczenia interesów uczestników postępowania, np. poprzez wprowadzenie możliwości wystawienia zaświadczenia przez lekarza sądowego na skutek zbadania osoby trzeciej. Będę zobowiązany Panu Ministrowi za poinformowanie mnie o podjętych działaniach w tym zakresie.